

Ken je familie

De ooievaarsbekfamilie

Kristel Keppens, natuurgids

Ooievaars, kraanvogels en reigers behoren dan wel tot verschillende vogelfamilies, maar het zijn wel drie families met een bijzonder gemeenschappelijk kenmerk, namelijk een opvallend lange bek. Die vogelbekken inspireerden plantkundigen bij de naamgeving van de drie belangrijkste genera uit de ooievaarsbekfamilie of *Geraniaceae*, een echte plantenfamilie en dus niet te verwarren met de familie ooievaars of *Ciconiidae* uit de vogelwereld.

Pelargonium

De alomtegenwoordige ‘geraniums’ waarmee vlijtige vrouwen en mannen elk voorjaar weer bloembakken vullen om tuintafeltjes en vensterbanken mee op te fleuren, horen eigenlijk bij het genus *Pelargonium*.

Pelargoniums kunnen veel verschillende geuren hebben, en ruiken naar appel, citroen en limoen, ananas, ... In de achttiende eeuw werd er flink mee gekruist om nog specialere of fijnere geuren te verkrijgen. De bladgeu-

rende pelargoniumsoorten bezitten geurige olie in kleine kliertjes op hun bladeren. Als je over die bladeren wrijft of ze kneust, komt het hele palet vrij.

De naam *Pelargonium* komt van het Griekse *pelargos* en dat betekent dan weer ooievaar. In onze streken komt in het wild geen enkele *Pelargonium* voor, daarvoor moet je naar bijvoorbeeld Namibië of Zuid-Afrika of een andere verre, warme plek.

Bij wilde pelargoniumsoorten hebben de

bovenste twee bloembladeren een andere kleur of tekening dan de onderste drie bloembladeren en soms hebben de bloemen ook een spoor, een langwerpige aanhangseltje waarin veelal nectar wordt verzameld.

Geranium

De bloemen uit het genus *Geranium* – in het Nederlands ooievaarsbekken genoemd – vinden we hier wel in het wild. Meestal roze tot paarse bloemetjes die per twee aan een

RONDE OOIEVAARSBEK © PETER DE DAUW

zachte stengel bloeien, net zoals ooievaars ook in paren broeden. De bloemen hebben vijf kelk- en vijf kroonbladjes en tien meeldraden. Soms hebben sommige meeldraden geen helmknoppen. De planten zijn vaak flink behaard en starten met een mooie rozet van vrij lang gesteelde, gelobde of handvormige bladeren.

Het geslacht *Geranium* heeft vruchten met snavels die vaak bijna in het verlengde van het bloemsteeltje staan, net zoals een ooievaar ook een gestrekte nek heeft in de vlucht. Onderaan die snavels zitten vijf deelvruchtjes die naar boven klappen als ze rijp zijn.

Erodium

Het derde genus in deze familie kreeg de naam *Erodium*, afgeleid van het Griekse *erodios*, wat reiger betekent. En hier volgt de Nederlandse naam netjes de Griekse, we noemen deze plantjes dan ook reigersbekken. De bloemetjes lijken op die uit het vorige genus. Maar wie goed kijkt, ziet vijf vruchtbare meeldraden, dat wil zeggen met helmknoppen, die voor de kelkbladeren staan, en vijf onvruchtbare meeldraden, dus zonder helmknoppen, die voor de kroonbladeren staan.

Wie af en toe een reiger gadeslaat, weet dat reigers met een gebogen nek vliegen. Bij de plantjes uit het genus reigersbek staat het vruchtje, of tenminste de snavel, net als bij de reiger in de vlucht in een hoek ten opzichte van het bloemsteeltje.

BERMOOIEVAARSBEK © PETER DE DAUW

De bloemen van een reigersbek staan met meerdere bij elkaar, vergelijkbaar met de reigers die in kolonies broeden. En waar de bladeren van de ooievaarsbekken meestal rond tot handvormig zijn, zijn die van de reigersbekken veerlobbig of veervormig samengesteld.

Reigersbekken vind je meestal op zandige grond. Heb je het geluk om zo'n plantje te vinden op het moment dat de vruchtjes rijp zijn, dan kun je vaststellen dat deze planten een heel bijzondere manier hebben om hun zaden te verspreiden. De snavel bestaat uit een centraal zuiltje met daaraan de resten van de vijf stijlen met elk een dopvruchtje. Bij rijpheid lossen deze stijlen en draait ieder stijltje zich als een kurkentrekker op. Door de

kracht waarmee dat gebeurt, springen ze los van de middenzuilen en worden ze een flink eind weggeslingerd. Worden ze vochtig, dan strekken ze zich, drogen ze weer op, dan rollen ze weer op. Op die manier kunnen ze zich ofwel nog verder verspreiden of wordt het vruchtje letterlijk de grond ingeboord.

Taalweetje

Viel het jullie ook al op dat *pelargos* vertaald wordt als ooievaar en wisten jullie dat het Griekse *geranos* kraanvogel betekent? Wat wij in de volksmond 'geraniums' noemen, zijn dus de echte ooievaarsbekken en de wilde planten die we normaal 'ooievaarsbekken' noemen, zijn letterlijk vertaald kraanvogelbekken! Taal en plantkundigen, het is een boeiende relatie!

REIGERSBEK © PETER DE DAUW

REIGERSBEK © PETER DE DAUW